

Geloof en zekerheid

De basis van het christelijk geloof

Inleiding

Bij gesprekken over het geloof en de bijbel kunnen er allerlei verschillende gedachten en meningen voorbij komen. Soms is dat verhelderend, omdat je opeens nieuwe dingen ontdekt, maar het kan ook verwarring oproepen.

We zagen dat vorig jaar in het leerhuis, toen het ging over hemel, hel en alverzoening. En ook dit jaar zien we het bij de uitverkiezing en de vrije wil. Voor elke opvatting is wel een onderbouwing met bijbelteksten te geven en er zijn verschillende interpretaties mogelijk .

Het lijkt alsof je met de bijbel alle kanten op kunt en de vraag rijst: waar kun je eigenlijk nog zeker van zijn?

De vraag om zekerheid in ons geloof kan op verschillende manieren worden opgevat:

- Enerzijds is het een vraag naar de *onopgeefbare kern* van ons geloof: wat zijn de hoofdpunten waarover we het als christenen allemaal eens (zouden moeten) zijn? Zo opgevat heeft deze vraag in de loop van de kerkgeschiedenis geleid tot een aantal meer of minder uitgebreide belijdenisgeschriften.
- Anderzijds is de vraag om zekerheid ook een vraag naar *de fundering of de basis* van ons geloof: hoe weten we dat het waar is wat we geloven? Zijn er goede redenen om in God en in Jezus te geloven? Dit is de vraag van de z.g. apologetiek (=geloofsverdediging). Het is een vraag om 'bewijs', voor zover je daar bij geloof over kunt spreken.

In deze presentatie ligt het accent op de tweede vraag: hoe sterk zijn de argumenten voor geloof in God, in Jezus en de opstanding?

Een overzicht in korte punten:

- Het bestaan van God: *waarom zou je geloven dat er een God is?*
- Het unieke van Jezus: *wat zeggen de historische bronnen over hem en wat maakt hem zo bijzonder?*
- De opstanding van Jezus: *is dat echt gebeurd?*

Het bestaan van God

Niemand kan onomstotelijk bewijzen dat God bestaat. Maar er zijn wel goede argumenten om het geloof in God te onderbouwen:

Heel bekend is het klassieke *argument van de horlogemaker* (William Paley, 1743 – 1805). Als je ergens een prachtig zakhorloge vindt en dat goed bekijkt, weet je dat zo'n horloge er niet zomaar is. Het is bedacht en gemaakt door een kundige horlogemaker. Zo is ook de wereld om ons heen bedacht en gemaakt door een intelligente en kundige Schepper.

In de **natuurkunde** komt de redenering van Paley terug in het z.g. *fine-tuning argument*:

Uit wetenschappelijk onderzoek komt naar voren dat allerlei natuurconstanten en -krachten in de wereld om ons heen precies op elkaar afgestemd lijken te zijn. Denk bijvoorbeeld aan de snelheid van het licht, de zwaartekracht, elektromagnetische krachten en de kernkrachten in atomen.

Een minimale afwijking in één van de fundamentele natuurconstanten en -krachten zou tot gevolg hebben dat er geen heelal met stabiele materie (en dus ook geen leven) zou kunnen bestaan.

Dat alles in het heelal zo nauwkeurig op elkaar afgestemd is kan geen toeval zijn. Het wijst op een intelligente Schepper.

Hetzelfde komt naar voren in de **biologie** bij onderzoek naar het *ontstaan en de ontwikkeling van leven*:

Zelfs de meest 'eenvoudige' cel is al extreem ingewikkeld en hoe meer daarover ontdekt wordt, hoe onwaarschijnlijker het lijkt dat leven vanzelf, door toeval zou kunnen zijn ontstaan.

De meeste wetenschappers gaan vervolgens uit van een geleidelijke ontwikkeling van eenvoudige naar complexere levensvormen (*evolutie*). Maar ook dat gaat niet vanzelf. Voor een opgaande lijn is nieuwe, zinvolle informatie in het DNA nodig en informatie ontstaat niet bij toeval. Er is intelligente 'input' van buitenaf nodig.

Als leven niet vanzelf ontstaat en zich ook niet vanzelf verder omhoog ontwikkelt, moet het wel zo zijn dat er een Schepper is die het leven in gang gezet en gestuurd heeft.

Een heel ander argument voor het bestaan van God is ontleend aan de **menswetenschappen**:

Er is een grote kloof tussen de mens en al het andere leven. Mensen zijn uniek: we zijn ons bewust van onszelf, we hebben moreel besef, we zoeken naar zin en betekenis, we hebben waarden en normen, we hebben taal (met zeer veel subtiele uitdrukkingsmogelijkheden), we zijn creatief in beeldende kunst, poëzie en muziek, we hebben humor, etc., etc.

Al deze dingen waarin de mens uniek is en afwijkt van al het andere leven, zijn wetenschappelijk moeilijk te verklaren en verwijzen naar een Schepper, die de mens met een speciale bedoeling gemaakt heeft. Christenen zeggen daarom dat mensen gemaakt zijn *naar Gods beeld*. Mensen zoeken niet alleen naar zin en betekenis, maar ook naar God. Geloof en religie is iets van alle tijden en culturen. De mens is een religieus wezen. Het verlangen naar een god om te aanbidden is door God zelf in de mens gelegd. Dat lijkt de meest zinvolle verklaring.

Tenslotte zijn er ook tamelijk abstracte en spitsvondige **filosofische argumenten** voor het bestaan van God:

Heel bekend is Descartes' *argument van de eerste oorzaak*: alles wat een begin kent heeft een oorzaak. Het heelal is ooit begonnen, dus er moet een eerste oorzaak zijn. Dat is God.

Of het z.g. *ontologisch godsbewijs* van Anselmus: Als God bestaat is hij het hoogst denkbare en dus volmaakt. Maar dan moet hij wel bestaan, want als hij niet zou bestaan is hij niet volmaakt.

Bijbelteksten

- *De dwaas zegt in zijn hart: Er is geen God.... (Psalm 14 : 1).*
- *De hemelen vertellen Gods eer, en het uitspansel verkondigt het werk zijner handen. (Psalm 19 : 1).*
- *Zijn onzichtbare eigenschappen zijn vanaf de schepping van de wereld zichtbaar in zijn werken, zijn eeuwige kracht en goddelijkheid zijn voor het verstand waarneembaar. (Rom. 1 : 20).*

- *En God zeide: Laat ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis, opdat zij heersen over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels en over het vee en over de gehele aarde en over al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt. En God schiep de mens naar zijn beeld; naar Gods beeld schiep Hij hem; man en vrouw schiep Hij hen. (Gen. 1 : 25, 26).*
- *Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, en het mensenkind, dat Gij naar hem omziet? Toch hebt Gij hem bijna goddelijk gemaakt en hem met heerlijkheid en luister gekroond. (Psalm 8 : 4, 5)*

De persoon van Jezus

Sinds de Verlichting (18e eeuw) is er door sceptici veel getwijfeld over de vraag of Jezus ooit bestaan heeft. Maar dat is drastisch veranderd.

Op dit moment zijn er tientallen niet-christelijke bronnen bekend uit het begin van onze jaartelling, waarin veel feiten en geloofsuitspraken uit het leven van Christus en het vroege christendom aangehaald worden. Deze buitenbijbelse bronnen bevestigen wat we over Jezus lezen in het Nieuwe Testament.

De bekendste schrijvers uit die tijd, die het ook over Jezus hebben, zijn Tacitus (ongeveer 55 - 120 na Christus), Plinius de Jongere (ongeveer 62 - 114 na Christus) en Flavius Josephus (37 - 95 na Christus).

Welke feiten over Jezus kunnen we vinden in de buitenbijbelse geschriften van die tijd?

1. Hij was een Joodse leraar.
2. Hij verrichte veel wonderen.
3. Hij is veroordeeld door Joodse leiders.
4. Hij is onder bevel van Pontius Pilatus gekruisigd.
5. Zijn discipelen verkondigden dat hij uit de dood is opgestaan en hielden dat (ondanks vervolging en marteling) tot hun dood vol.
6. Zowel Joodse als Romeinse christenen vereerden hem als God.

De bekendste beschrijving over Jezus uit een niet-christelijke bron is het **Testimonium Flavianum** van de joodse Flavius Josephus (37 – 95):

"Rond deze tijd leefde er een wijs man, Jezus, (als men hem tenminste een man zou moeten noemen); want hij was iemand die wonderbaarlijke daden verrichte, een leraar van mensen die de waarheid graag aannemen. Hij won zowel veel Joden als veel heidenen voor zich. (Hij was de Christus). Toen Pilatus, die hem gehoord had na beschuldiging van onze leiders, hem had veroordeeld tot de kruisdood, lieten degenen die als eersten van hem waren gaan houden hem niet in de steek; (want hij verscheen voor hen in levende lijve, zoals de profeten van God hadden voorzien, deze en talloze andere wonderbaarlijke dingen over hem). En de groep christenen, zo naar hem genoemd, is tot op de dag van vandaag niet verdwenen."
(Joodse Oudheden, boek 18, hfdst. 3, par. 1 – 5; klein gedrukt tussen haakjes staan latere, christelijke toevoegingen)

Wat we over Jezus weten uit het Nieuwe Testament blijkt aan alle kanten historisch te kloppen met wat er uit buitenbijbelse bronnen over hem bekend is. Het sluit naadloos op elkaar aan.

Met name de historische details in het evangelie van Lukas en het boek Handelingen (dat ook door Lukas is geschreven) worden door geschiedkundigen van naam als zeer betrouwbaar aangemerkt. Lukas geeft veel namen, plaatsen en tijdsaanduidingen en het is allemaal terug te vinden in de 'seculiere' geschiedschrijving.

Maar ook de andere evangeliën en de brieven in het Nieuwe Testament zijn historisch goed onderbouwd. Het zijn geen legendes of verzinsels.

Voor de historicus zijn het weliswaar geen geïnspireerde geschriften, maar wel authentieke historische bronnen. Samen vertellen ze een consistent verhaal over Jezus en de eerste christenen.

Jezus is de meest unieke persoon die ooit op aarde heeft rondgelopen. Zijn invloed kan bijna niet overschat worden. Door Jezus is de loop van de geschiedenis veranderd. Wat maakt hem zo bijzonder?

1. Zijn onderwijs: Hij maakte duidelijk dat God alle mensen liefheeft en barmhartig is voor iedereen die bij hem aanklopt. En hij leerde dat je niet alleen je naaste, maar zelfs je vijanden lief moet hebben.

In de bergrede van Jezus (Mat.5-7) zien we een ethische norm, een vorm van vroomheid, een houding ten opzichte van bezit en een leefwijze, die totaal verschilt van de toen (en nu!) heersende cultuur. Jezus heeft zijn woorden ook waargemaakt en het voorgeleefd.

2. Zijn wonderen: Hij heeft veel mensen genezen van allerlei ziekten en kwalen, Hij heeft doden opgewekt en is zelf opgestaan uit de dood.

Bijzonder is dat de wonderen van Jezus in de verschillende historische bronnen nergens worden bestreden. Zijn tegenstanders schreven ze toe aan de duivel (zie bijv. Mat.12:24), maar ze konden (blijkbaar) niet ontkennen dat ze echt gebeurden.

3. Zijn vervulling van de profetieën: Er staan vrij veel messiaanse profetieën in het O.T. en ze zijn niet allemaal even duidelijk, maar sommige gaan zo specifiek over Jezus dat het geen toeval kan zijn.

Een paar sprekende voorbeelden:

- *Komst in de wereld*: zaad van Abraham (Gen.22:18), stam van Juda (Gen.49:10), lijn van Isai (Jes.11:1), huis van David (Jer.23:5), geboorteplaats Betlehem (Micha 5 : 2).
- *Titels*: zoon van God (Ps.2:7) en mensenzoon (Dan.7:13).
- *Intocht in Jeruzalem*: op een ezel (Zach.9:9).
- *Kruisiging*: handen en voeten doorboord (Ps.22:16), dobbelen om zijn kleding (Ps.22:18), zijn beenderen worden niet gebroken (Ps.34:20).
- *Opstanding*: hij wordt niet prijsgegeven aan het dodenrijk, zijn lichaam zal geen ontbinding zien (Ps.16:10).

4. Zijn aanspraken: Jezus zegt in de evangeliën niet letterlijk dat hij God is (dat zou in de Joodse context ook te stuitend zijn geweest), maar als je naleest wat hij wèl gezegd heeft is duidelijk dat hij zich met God op één lijn stelde: *Ik en de Vader zijn één* (Joh. 10 : 30).

In de woorden van Jezus komt een direkte verbinding met God naar voren: Hem kennen betekende God kennen (Joh 8 : 10 en 14 : 7); Hem zien betekende God zien (Joh. 12 : 45 en 14 : 9); in Hem geloven betekende in God geloven (Joh. 12 : 44 en 14 : 1); Hem ontvangen betekende God ontvangen (Mark. 9 : 37).

C.S. Lewis heeft ooit gezegd dat iemand die zulke dingen over zichzelf beweert, normaal geproken voor gek verklaard zou worden: *“deze man was (en is) Zoon van God, of Hij was totaal gestoord”*. Een andere mogelijkheid is er niet.

Bijbelteksten

- *...toen Jezus was gedoopt en hij aan het bidden was, werd de hemel geopend en daalde de heilige Geest in de gedaante van een duif op hem neer, en er klonk een stem uit de hemel: 'Jij bent mijn geliefde Zoon, in jou vind ik vreugde (Luk. 3:22).*
- *Allen die ergens aan leden en die gekweld werden door een ziekte of door pijn, en ook bezetenen en maanzieken en verlamden werden bij hem gebracht, en hij genas hen (Mat.4:24).*

- *Jullie hebben gehoord dat gezegd werd: “Je moet je naaste liefhebben en je vijand haten.” En ik zeg jullie: heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen, alleen dan zijn jullie werkelijk kinderen van je Vader in de hemel (Mat.5:43-45).*
- *Filippus zei: ‘Laat ons de Vader zien, Heer, meer verlangen we niet. Jezus zei: ‘Ik ben nu al zo lang bij jullie, en nog ken je me niet, Filippus? Wie mij gezien heeft, heeft de Vader gezien (Joh.14:8 -9).*
- *Hij is het beeld van de onzichtbare God, de eerstgeborene der ganse schepping.... Want het heeft de ganse volheid behaagd in Hem woning te maken, (Col.1:15,19).*

De opstanding van Jezus

De opstanding van Jezus is fundamenteel voor ons geloof en vertrouwen in Jezus. Als hij niet was opgestaan zou de beweging van Jezus als een nachtkaaars zijn uitgegaan. Er zou niet een christelijke gemeente zijn ontstaan en er zou nu geen kerk zijn geweest.

Paulus schrijft aan de gemeente in Corinthe: *als Christus niet is opgewekt, is onze verkondiging zonder inhoud en uw geloof zinloos (1Cor.15:14).*

Maar de opstanding van Jezus uit de dood roept ook vragen op. Het is bijna onvoorstelbaar en in gesprek met anders denkenden is het vaak een breekpunt (vgl. Hand.17:32). Hoe sterk is het verhaal van de opstanding? Is het geschiedenis of alleen maar een verhaal?

De kruisiging en de dood van Jezus

Moslims zeggen dat Jezus een profeet was (Isa), maar ze geloven niet dat hij gekruisigd is. In zijn plaats werd een ander gekruisigd (soms wordt daarbij de naam Simon van Cyrene genoemd). Als Jezus niet aan het kruis is gestorven kan hij ook niet opgestaan zijn uit de dood.

Het probleem van deze opvatting is dat er geen enkele aanwijzing voor is en het is ook erg ongeloofwaardig: Je moet dan veronderstellen dat niemand gezien zou hebben dat er iemand anders werd gekruisigd (zelfs Jezus' eigen moeder niet).

Er is in het verleden ook wel verondersteld dat Jezus de kruisiging misschien overleefd kan hebben: hij was flauwgevallen door de pijn en de uitputting en hij is bewusteloos in het graf gelegd. Daar zou hij dan later, in de koelte van het graf weer zijn bijgekomen.

Dat Jezus de kruisiging overleefd zou hebben wordt tegenwoordig door geen enkele historicus die de bronnen kent nog serieus genomen.

Een Romeinse kruisiging was bedoeld als doodstraf en de soldaten die het moesten uitvoeren waren er goed in. Dat moest ook wel, want als iemand een kruisiging overleefde konden de betrokken soldaten zelf gedood worden aan het kruis. Ze zorgden er dus wel voor dat er niemand levend van het kruis af kwam.

Daarom lezen we ook in het lijdensverhaal van Jezus dat één van de soldaten gecontroleerd heeft of hij wel echt dood was, door met een speer in zijn zij te steken (Joh.19:34).

Historisch gezien staat vast dat Jezus gekruisigd en gestorven is. Dat blijkt niet alleen uit de evangeliën, maar ook uit verscheidene buitenbijbelse bronnen (zoals de eerder al genoemde Tacitus, Plinius en Josephus).

Het lege graf

In de evangeliën wordt verteld dat het graf op zondagmorgen leeg was. Dat is nog geen bewijs voor de opstanding, maar het is wel een noodzakelijke voorwaarde.

Het bericht over het lege graf is geloofwaardig omdat het niet te ontkennen was. Iedereen in Jeruzalem die het wilde weten kon zelf gaan kijken en het zien. En dat is ook gebeurd: toen de vrouwen op de eerste paasmorgen terugkwamen van het graf om te vertellen dat het leeg was, zijn Petrus en Johannes er gelijk naar toe gegaan om te zien of het waar was (Joh.20:3).

Ook de Joodse leiders konden er niet omheen en bedachten een verhaal om te verklaren waarom het graf leeg was: *zijn leerlingen zijn 's nachts gekomen en hebben hem heimelijk weggehaald...* (Mat.28:23).

Dat de discipelen zijn lichaam uit het graf gehaald zouden hebben is volkomen ongeloofwaardig. Het graf was verzegeld en werd bewaakt door Romeinse soldaten (Mat.27:66). En het is de vraag waarom ze dat dan gedaan zouden hebben.

De enig denkbare reden voor de discipelen zou dan moeten zijn dat ze bewust een verhaal over de opgestane Jezus in scène wilden zetten. Dat is zeer onwaarschijnlijk en het past niet bij de gegevens die we hebben.

We weten uit de geschiedenis dat bijna alle apostelen om hun geloof in Jezus als martelaar zijn gestorven (alleen Johannes niet). Als het verhaal over Jezus' opstanding een door henzelf bedachte leugen was zouden ze het niet zover hebben laten komen.

Er zijn veel voorbeelden van mensen die bereid zijn te sterven voor hun geloof of ideaal, maar niet als ze weten dat het bedrog is.

De verschijningen van Jezus

In het nieuwe testament worden meer dan tien verschillende verschijningen van Jezus beschreven. Soms aan personen en soms aan groepen, soms aan snel overtuigde mensen, maar soms ook aan sceptische twijfelaars. Mensen hebben Jezus aangeraakt of met hem gegeten en het was duidelijk dat hij lichamelijk aanwezig was.

Paulus noemt in zijn brief aan de Corinthiërs een moment waarop Jezus verschenen is aan een groep van meer dan 500 mensen tegelijk, *van wie er enkelen gestorven zijn, maar de meesten zijn nog in leven* (1Cor.15:6). Met andere woorden: je kon het navragen.

Hoe betrouwbaar zijn deze berichten? Kunnen het ook hallucinaties geweest zijn, of legenden die in de loop van de tijd zijn ontstaan?

We weten uit de geschiedenis dat er flink wat tijd voorbij gaat, voordat er *legenden* over bepaalde personen of gebeurtenissen kunnen ontstaan. Zoiets duurt op zijn minst enkele generaties. Over het algemeen zijn de mensen die het meegemaakt hebben al enige tijd overleden, voordat er (soms) legenden ontstaan. Daarom kunnen de verhalen over verschijningen van Jezus geen legenden zijn.

De synoptische evangeliën (Mattéus, Markus en Lukas) zijn allemaal binnen één generatie van de verschijningen geschreven (AD 55 – 75).

En Paulus citeert in zijn brief aan de Corinthiërs een geloofsbelijdenis over de opstanding en de verschijningen die nog veel dichterbij de gebeurtenissen zelf zit (1Cor.15:3-7). Exegeten dateren dit stukje tekst binnen enkele jaren na de opstanding.

Daarmee is het idee dat het om legenden zou gaan uitgesloten.

Een ander idee dat wel naar voren wordt gebracht is dat het bij de verschijningen van Jezus om *hallucinaties* zou kunnen gaan. De vrouwen bij het graf en de discipelen waren ervan overtuigd dat ze de opgestane heer Jezus zagen, maar - wordt dan gezegd - eigenlijk gebeurde het alleen maar in hun hoofd.

Er zijn twee belangrijke redenen waarom dat eigenlijk onmogelijk is:

Ten eerste weten we vanuit de psychologie dat hallucinaties altijd subjectieve, persoonlijke ervaringen zijn; altijd individueel en nooit collectief. Je kunt het vergelijken met dromen: je hebt nooit samen met iemand anders precies tegelijk dezelfde droom.

Maar dan kunnen het geen hallucinaties geweest zijn: bijna alle verschijningen van Jezus waren aan meer personen tegelijk.

Ten tweede lezen we in een aantal verschijningsverhalen dat Jezus zich liet aanraken (Luk.24:39, Joh.20:27) en dat hij met zijn discipelen samen heeft gegeten en gedronken (Joh.21:12-13, Hand.10:41). Hallucinaties kun je niet aanraken en je kunt er niet samen mee eten.

De verandering bij de discipelen

Naast de historische gegevens van de kruisiging en de dood van Jezus, het lege graf en de berichten over zijn verschijningen, is er tenslotte nog het 'indirecte bewijs' van de opvallende verandering bij de discipelen: van verslagen, gedesillusioneerde mensen worden het allemaal dappere strijders voor het geloof.

De beste verklaring voor die fundamentele omslag is dat ze Jezus na zijn dood echt hebben gezien en gesproken. Hij heeft hen overtuigd.

Het logische principe van Ockhams scheermes.

Als er verschillende alternatieve verklaringen worden gegeven voor dezelfde gebeurtenis, dan is de simpelste verklaring met de minste aannames over het algemeen het meest waarschijnlijk. Dat is een principe uit de kennistheorie, bekend als 'Ockhams scheermes' (naar Willem van Ockham, een franciscaner monnik uit de 14^e eeuw).

De alternatieve verklaringen voor de opstanding van Jezus (er is een ander in zijn plaats gekruisigd, het lichaam is gestolen en de opstanding is erbij verzonnen, het opstandingsverhaal is een legende, de verschijningen zijn hallucinaties, etc.) zijn ingewikkeld en roepen veel vragen op. De simpelste verklaring, met de minste aannames is wat de eerste christenen zelf zeggen: De Heer is waarlijk opgestaan.

Bijbelteksten

- *De engel richtte zich tot de vrouwen en zei: 'Wees niet bang, ik weet dat jullie Jezus, de gekruisigde, zoeken. Hij is niet hier, hij is immers opgestaan, zoals hij gezegd heeft. Kijk maar, dat is de plaats waar hij gelegen heeft (Mat.28:5-6).*
- *Terwijl ze nog aan het vertellen waren, kwam Jezus zelf in hun midden staan en zei: 'Vrede zij met jullie. Verbijsterd en door angst overmand, meenden ze een geestverschijning te zien. Maar hij zei tegen hen: 'Waarom zijn jullie zo ontzet en waarom zijn jullie ten prooi aan twijfel? Kijk naar mijn handen en voeten, ik ben het zelf! Raak me aan en kijk goed, want een geest heeft geen vlees en beenderen zoals jullie zien dat ik heb (Luk.24:36-39).*

- *Na zijn lijden en dood heeft hij hun herhaaldelijk bewezen dat hij leefde; gedurende veertig dagen is hij in hun midden verschenen en sprak hij met hen over het koninkrijk van God (Hand.1:3).*
- *Het belangrijkste dat ik u heb doorgegeven, heb ik op mijn beurt ook weer ontvangen: dat Christus voor onze zonden is gestorven, zoals in de Schriften staat, dat hij is begraven en op de derde dag is opgewekt, zoals in de Schriften staat, en dat hij is verschenen aan Kefas en vervolgens aan de twaalf leerlingen. Daarna is hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders en zusters tegelijk, van wie er enkelen gestorven zijn, maar de meesten nu nog leven. Vervolgens is hij aan Jakobus verschenen en daarna aan alle apostelen (1Kor.15:3-7).*